

9. University of Leeds. Careers and Employability. Офіційний сайт Лідського університету [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.leeds.ac.uk/arts/info/20057/linguistics_and_phonetics/2234/careers_and_employability. – Назва з екрана.

У статті автор розкриває особливості професійної підготовки філологів в університетах Великої Британії на прикладі Лідського університету. У публікації представлено детальний опис навчальних планів та програм бакалавра та магістра гуманітарних наук з філологічних спеціальностей, проаналізовано зміст, форми та методи професійної підготовки філологів на бакалаврському та магістерському рівнях, зображено специфіку навчання в аспірантурі на здобуття ступеню доктора філософії.

Ключові слова: професійна підготовка філологів; спеціальність; модуль; кредит.

Подольанская А. О. Содержание, формы и методы профессиональной подготовки филологов в Великобритании на примере Лидского университета.

В статье автор раскрывает особенности профессиональной подготовки филологов в университетах Великобритании на примере Лидского университета. В публикации представлены детальные описания учебных планов и программ бакалавра и магистра гуманитарных наук по филологическим специальностям, проанализированы содержание, формы и методы профессиональной подготовки филологов на бакалаврском и магистерском уровнях, показана специфика обучения в аспирантуре на соискание степени доктора философии.

Ключевые слова: профессиональная подготовка филологов; специальность; модуль; кредит.

Podolyanska A. Content, Forms and Methods of Professional Training of Philologists in Great Britain on the Example of Leeds University.

In the article the author investigates the peculiarities of the professional training of philologists in Great Britain on the example of Leeds University. The detailed description of the syllabus of BA and MA programs in language courses are presented in the publication. The author analyzes the content, forms and methods of professional training of philologists at bachelor's and master's levels, demonstrates the particularity of post-graduate research programs which lead to the highest scientific degree of Doctor of Philosophy.

Keywords: professional training of philologists; course; a module; a credit.

Рецензент: доктор педагогічних наук, професор О. А. Біда

УДК 378.4 (73) : 81

Подольанська Н. О.

ІСТОРИЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ МОВНОЇ ПОЛІТИКИ США ТА ЇЇ ВПЛИВ НА РОЗВИТОК МОВНОЇ ОСВІТИ

Постановка проблеми. Сполучені Штати Америки – це приклад полікультурної держави, в якій мовному питанню приділяється значна увага. У багатомовному суспільстві мовна ситуація залежить від мовної політики: уряд може створити сприятливі умови для розвитку багатомовності в державі, може стримувати вживання мов недержавних націй, іноді призводячи до повного вимирання мов меншин, як це сталося в СРСР, Німеччині, США. Використання нерідної мови в школах і ВНЗ, насильницьке виселення корінних жителів із території, на якій упродовж віків проживали їхні предки, масове знищення людей на захоплених територіях великих імперій і подібні чинники призводять до відмирання мов чи звуження їхнього функціонування.

Загальновідомо, що історично Сполучені Штати Америки є країною іммігрантів, і етнічний склад населення цієї держави надзвичайно різноманітний. Але, незважаючи на наявність великих етнічних груп і той факт, що США не має офіційної державної мови, провідну роль у Сполучених Штатах Америки продовжує відігравати саме англійська мова.

Необхідність простежити вплив мовної політики і мовної ситуації у США на процес вивчення мов посилюється потребою дослідити особливості розвитку системи мовної освіти держа-

ви.

Аналіз останніх джерел і публікацій. Аналіз наукових джерел свідчить, що питання формування мовної політики США, дослідження мовної ситуації у різні періоди становлення держави і особливості розвитку американської системи мовної освіти частково висвітлюються у наукових працях багатьох вітчизняних і зарубіжних науковців, таких як О. Зіноватна, Дж. Кроуфорд, А. Линтон, Дж. Лионс, Дж. Молески, Дж. Овадо та ін.

Мета статті полягає у необхідності простежити історичні умови формування мовної політики США, зробити огляд основних нормативно-правових документів мовної освіти і визначити вплив мовної політики на мовну ситуацію і розвиток мовної освіти у США.

Виклад основного матеріалу. Сполучені Штати Америки ніколи не мали ані федеральної мовної політики, ані державної установи, яка відповідала б за координування рішень щодо вживання певних мов чи фінансування мовної освіти. Але зрозуміло, що «жоден уряд, зокрема Федеральний уряд США, не може нейтрально ставитись до мовного питання у своїй державі; державна влада кожної країни робить свій вибір на користь однієї чи кількох мов» [13]. Цей вибір впливає на цінність лінгвістичного багатства різних груп населення, особливо іммігрантів, на сферу освіти і праці. У США домінування англійської мови в урядуванні, промисловості, освіті та культурі зробило цю мову важливим елементом у створенні національної ідентичності як комунікативного інструменту кожного представника нації, так і своєрідного кордону, який відрізняє американців від інших етносів.

Науковці по-різному інтерпретують історичні події та законодавство щодо розвитку мовної політики Сполучених Штатів [16]. Лінгвіст-антрополог Ширлі Хит, спираючись на власне тлумачення історичних подій, доводить існування «явних лібертаріанських неписаних законів» у період формування американської держави [9]. Хайнс Клосс, німецький лінгвіст і всесвітньовизнаний науковець з питання лінгвістичних меншин, наголошує на тому, що законодавство Сполучених Штатів було практично завжди відносно толерантним до іммігрантів з Європи, як, наприклад, до німецькомовних громадян, окрім періоду після Першої світової війни, коли німецька мова була заборонена [10]. Але в своїх дослідженнях Клосс оминає проблему ставлення США до завойованих та колонізованих груп і до «небілих» іммігрантів [6]. Американський професор Деніс Берон висловлює протилежну Клоссу точку зору; він наголошує, що мовні обмеження та обговорення питання прийняття англійської як офіційної мови держави «з невеликими варіаціями і незначними конкретними результатами» існували абсолютно на кожному історичному етапі розвитку Сполучених Штатів [3]. Більшість науковців тлумачить ці обмеження щодо мов етнічних меншин як наслідок панівного політичного курсу США, за яким «асиміляція американських громадян домінувала над плюралізмом» [16]. Тож потенціал для суперечок щодо мовної політики існував зі самого початку становлення цієї держави, але «фундатори США не прийняли закон про офіційну мову і не створили урядову організацію, щоб регулювати мовне питання» [5, с. 22].

Розглянемо питання формування мовної політики США більш детально. Існує припущення, що при утворенні молодій державі нагальної необхідності проголошувати офіційну мову не виникало по суті через те, що американці були одномовною нацією. Англійські колоністи становили переважну більшість населення, і англійська мова для них була рідною. Загрозливої конкуренції зі сторони інших мов не виникало також тому, що інша частина іммігрантів зразу ж після переселення максимально активно вчилася говорити англійською з метою швидшої інтеграції в американське суспільство. Але це припущення не зовсім вірне. Через брак інформації стосовно мовної ситуації у США того часу та низький рівень обізнаності в цьому питанні ми мало знаємо про двомовність, а точніше багатомовність, що панувала в період становлення США. Основним питанням того часу в сфері мовних відносин було завдання встановити офіційні норми для американського варіанту англійської мови. Для розв'язання цього питання у 1780 році Джон Адамс, який на той час був першим віце-президентом США, запропонував створити Американську мовну академію; і саме він був одним із перших, хто передбачив роль англійської мови як головної мови міжнародного спілкування. Але, не бажаючи нав'язувати населенню обов'язок спілкуватися і навчатися певною мовою, більшість членів тогочасного уряду відхилила цю пропозицію.

Варто зауважити, що мовні меншини іноді мали намір відмовитись спілкуватися англійською мовою, так як це відбувалось із пенсільванськими німцями в середині XVIII століття. В 1750 році Б. Франклін, один із найвидатніших державних діячів Сполучених Штатів, висловив занепокоєння з цього приводу, і деякі його пропозиції щодо розв'язання цього конфліктного питання лягли в основу руху «Тільки англійська», який у наш час набирає у США все більшого розмаху. Ви-

датний діяч і один із фундаторів Сполучених Штатів також заохочував німців асимілюватися, запропонувавши двомовні коледжі. А Континентальний Конгрес з метою поширення революційних ідей відзначив потребу в перекладі ключових документів німецькою та французькою мовами [12].

Слід звернути особливу увагу на те, що історично англійська мова сприймалася в США не як ознака ідентичності, а як засіб комунікації, як практичний інструмент. Науковці зазначають, що мова як невід'ємна складова культури є необхідною умовою життя. У цьому контексті мова розглядається як явище, як мова взагалі. Тобто в основі мовної політики США лежить модель лінгвістичної конгрегації, де мова розглядається як інструмент культурної інтеграції. Перевага надається публічним привілейованим мовам, коли метою є ширша комунікація, ефективність, мобільність і спільна ідентичність. Головним завданням такої мовної політики є примусити інші мови поступитися найбільш привілейованій.

Але, безумовно, мова в Сполучених Штатах Америки відіграє і націоналістичну роль. Це насамперед проявляється у конкуренції між американською і британською англійською. В 1923 році В. Дж. МакКормік, конгресмен штату Монтана, запропонував перший законопроект стосовно офіційної мови, що розглядався на федеральному рівні. В цьому документі йшлося про закріплення в законах назви «американська мова» замість «англійська». Ці суперечки щодо назви офіційної мови свідчать про політичну напругу, що існувала між Заходом США і штатами Нової Англії; в деяких районах цю пропозицію щодо «американської мови» активно підтримували ірландські американці [12].

Важливо зауважити, що однією з найбільш значущих соціально-політичних обставин, які впливають на розвиток мовної політики та стану мовної ситуації, було і залишається актуальним питання міграції населення. За останні десятиліття в США відбуваються значні культурні та демографічні зміни. По-перше, ця держава завжди характеризувалась високими показниками переміщення населення. По-друге, за останні 20 років кількість іммігрантів неєвропейського походження значно збільшилась. Якщо наприкінці XIX ст. з Європи до США прибуло 69% людей від загального числа іммігрантів, то на початку XXI ст. число європейських іммігрантів становило лише 15% [1]. По-третє, іспаномовне населення становить приблизно 9% резидентів США, і, як передбачається певними розрахунками, до 2015 року його буде більше, ніж афроамериканського. Головними факторами цих розрахунків є великий потік іммігрантів з Латинської Америки та високий процент народжуваності іспаномовного населення (на 50% вище, ніж у інших американців). Такі культурно-демографічні зміни поряд з економічною кризою, швидкими соціально-економічними перетвореннями, скороченням програм соціального спрямування призвели до загострення мовного питання не тільки в США, а й у багатьох до цього часу благополучних країнах.

На думку видатного американського лінгвіста і відомого політичного діяча Н. Хомського, «питання мови – це питання влади, тому розв'язання питань про мову – це розв'язання питань про владу» [4]. Чвари стосовно надання англійській мові статусу державної та використання однієї чи двох мов у процесі шкільного навчання, розгляд судових справ з приводу мовного питання – все це є показником посилення політизації мовного питання в Сполучених Штатах. Варто звернути особливу увагу на той факт, що спроби іммігрантів нової хвилі домогтися рівності прав у соціальній та економічній сферах життя нерідко бувають невдалими, і більш того наштовхуються на спротив корінних англійськомовних американців, які прагнуть зберегти свою панівну позицію. Нові закони, які захищають мовні права меншин, викликають стурбованість англійськомовного населення США.

Слід наголосити, що «мовна єдність» у США на період «створення і становлення республіки – ніщо інше, як міф» [12]. Двомовне навчання було досить типовим явищем того часу: існували німецькі, голландські, шведські, французькі школи. В часи становлення США як республіки існувала потреба правлячих кіл забезпечити собі підтримку максимальної кількості населення, тому перевага надавалася прагматичній політиці, а етнічні питання, зокрема мовне, відходили на другий план. Але подібне лояльне ставлення зовсім не стосувалось індіанського населення, дітей якого силоміць забирали з резервацій і примушували у школах вивчати англійську мову. Будь-яке спілкування рідною мовою суворо каралось.

Зупинимось на нормативно-правових документах, які мають велике значення для регулювання мовного питання у Сполучених Штатах. Для підтримки громадян, що належать до етнічних меншин, і розв'язання проблеми расової дискримінації було створено «Акт про громадянські права 1964 року», в якому йдеться про заборону дискримінації при голосуванні з причин расової, релігійної належності, національного походження, кольору шкіри чи статі, але в законі нічого не го-

вориться про дискримінацію на підставі незнання мови. Трагування поняття дискримінації на основі національного походження (і чи належить сюди мовна дискримінація) стали причиною багатьох судових справ. Відновлення навчання у школах мовами етнічних меншин також призвело до змін у законодавстві США щодо іммігрантів. У 1965 році Законом про імміграцію було скасовано Закон про натуралізацію іммігрантів від 1906 року і покладено край дії Закону про національні квоти від 1924 року, що обмежував кількість іммігрантів до Сполучених Штатів [16, с. 7]. Починаючи з 1965 року, збільшилась кількість іммігрантів з Азії та Латинської Америки, діти яких зараховувалися до шкіл США, де було запроваджено двомовне навчання [15]. На відновлення двомовної шкільної освіти в Сполучених Штатах вплинула також Кубинська революція Фіделя Кастро у 1959 році. Іммігранти з Куби, що оселились переважно в штаті Флоріда, прагнули зберегти рідну мову і культуру. В 1963 році кубинська громада запровадила успішну двомовну програму у початковій школі в місті Корал Вей. Успіх цього експерименту завдячує підтримці кубинської громади, професійним кубинським учителям з рідної та англійської мов і федеральній підтримці, а також низькому рівню расизму щодо світлошкірих кубинців [16, с. 7]. Успішність і високий рівень ефективності двомовної навчальної програми Корал Вей заохотив до впровадження інших білінгвальних програм у Флориді та інших регіонах США [17]. Більшість з цих програм були іспано-англійськими і розвивалися та фінансувалися локально, але це також стимулювало появу двомовного навчання з інших мов.

Один із найважливіших законів «Право про двомовну освіту» був прийнятий у 1968 році, де вперше було визнано, що школи, де навчання ведеться тільки англійською мовою і де не зважають на етнічну належність і рівень володіння англійською, не можуть забезпечити дітям мовних меншин повноцінне навчання. «Цей закон був дещо неоднозначним», наприклад, шкільні округи могли отримати фінансування за цим законом, навчаючи лише англійською мовою, хоча державні кошти виділялися на «підтримку навчальних програм, підвищення кваліфікації вчителів, розробку та збільшення кількості навчальних матеріалів і на залучення батьків до процесу навчання» [5, с. 40]. Результатом Закону про двомовну освіту стало підвищення рівня активності та зацікавленості етнічних спільнот, судові позови іспаномовних іммігрантів на південному заході США, запровадження багатьох двомовних навчальних програм у початковій і середній школі, програм ESL (англійська як друга мова) по всій території Сполучених Штатів. Ці програми були спрямовані на академічні, лінгвістичні, соціокультурні та емоційні потреби дітей іммігрантів [16, с. 8].

Наступною важливою подією у відновленні двомовної освіти став судовий позов Ло Ніколст у 1974 році, який подали учні китайської громади з причини мовної дискримінації у школі; ці діти з незадовільним рівнем знань з англійської просто не могли отримувати належну освіту у школах, де все навчання велося англійською мовою. За рішенням Верховного суду у цій справі всі громадяни Сполучених Штатів незалежно від національності мають право на однакове ставлення і рівні можливості у здобутті освіти, що можна досягти виключно надавши етнічним меншинам право на двомовну освіту [2]. Наслідком цієї судової справи стало прийняття закону «Право на рівні можливості щодо освіти» у тому ж році, за яким визначались конкретні доцільні педагогічні стратегії, професійні нормативи з двомовної освіти для вчителів, важливість навчання неангломовних дітей поряд з англомовними. За цим законом усі шкільні округи, де нараховується щонайменш 20 дітей – представників мовних меншин, повинні запровадити програми з білінгвального навчання: учні мали отримувати академічні знання рідною мовою і паралельно вивчати англійську за програмою ESL (англійська як друга мова), таким чином, вони мали опанувати англійську мову на належному рівні, щоб продовжити навчання у старшій монолінгвальній англійській школі. Отже, шкільні округи повинні забезпечити високий рівень двомовної освіти для представників етнічних меншин, щоб ці діти стали білінгвальними, грамотними з обох мов і полікультурними [18]. Цей опортуністський період розвитку освіти в США (1960-ті–1980-ті роки) мав велике значення для успішного розвитку двомовного навчання і підтримання громадянських прав етнічних меншин. Шкільні округи у всій країні ввели багато різноманітних білінгвальних і ESL програм для неангломовних учнів, кількість яких значно зросла через нову хвилю імміграції до Сполучених Штатів [16, с. 11].

Ці урядові поступки етнічним меншинам викликали реакцію спротиву з боку англомовного населення у 1980-х роках. Незважаючи на зростання чисельності учнів з мовних меншин, кількість програм, які задовольняли б їхні потреби в отриманні належного рівня освіти, значно скоротилася [17]. 1980-ті–1990-ті роки характеризуються появою громадянських груп, що виступали проти двомовної освіти і нової хвилі імміграції, особливо з Азії та Латинської Америки: «U.S.

English» («англійська мова Сполучених Штатів»), «English Only» («тільки англійська») і «English First» («спочатку англійська») [14].

Громадянський рух «Only English» – «Тільки англійська» – у 1981 році наполягав на прийнятті законопроекту як додатка до Конституції, основними положеннями якого було офіційне проголошення англійської мови єдиною державною мовою Сполучених Штатів і заборона федеральним, штатним і місцевим урядам користуватися будь-якою іншою мовою, крім англійської. Але внесення змін до Конституції не відбулося. Важливо зазначити, що 4 штати ще до 1981 року проголосили англійську офіційною мовою, першим серед яких став штат Небраска, який зробив це у 1923 році. З 1923 по 1969 рр. офіційною мовою штату Іллінойс була американська, а з 1969 р. – англійська. Згодом ще 24 штати прийняли різні нормативно-правові документи стосовно офіційного статусу англійської мови [7]. Але, на думку юристів, ці закони можуть порушувати Першу та Чотирнадцяту поправки до Конституції США. За Першою поправкою уряд не має права обмежувати свободу слова американських громадян і перешкоджати їх об'єднанню в асоціації. У Чотирнадцятій поправці йдеться про рівне ставлення до резидентів США незалежно від національного походження, расової належності та будь-якої іншої класифікації, яка порушує основні права громадян Сполучених Штатів. Тому вищезгадані документи стосовно офіційного статусу англійської мови були визнані неконституційними в Арізоні (1988 р.) й Алясці (1998 р.). Штат Арізона першим скасував цей закон як такий, що суперечить Першій поправці Конституції США.

Друга хвиля руху «Тільки англійська» вплинула на законодавство ще кількох штатів. Тож на квітень 2011 року 27 із 50 штатів офіційною мовою визнали англійську, у тому числі й Гаваїї (офіційно двомовний штат). Але за положеннями «Акту про громадянські права 1964 року» вся важлива документація повинна бути написана всіма мовами тих громадян, які отримують будь-які привілеї від уряду [19]. Крім того, цей документ вимагає, щоб усі суспільно-економічні організації, які отримують фінансову допомогу від держави, вели документацію на всіх мовах своїх клієнтів. Це пояснюється тим, що Сполучені Штати Америки ніколи не проголошували єдиної офіційної мови, і це чітко зазначено у вказаному законодавчому акті. Тобто, місцеві ініціативи у згаданому випадку – це закони 27 штатів стосовно проголошення офіційної мови не впливають на внесення змін до Конституції США. Тож на початку 90-х років ХХ ст. прихильники руху «Тільки англійська» вирішили змінити тактику і підготували декілька варіантів законопроекту «Мова уряду» («Language of Government»). Один із них був навіть прийнятий Палатою представників, однак провалений у Сенаті в 1996 році [12].

Особливої уваги заслуговує процес застосування мовної політики США до Пуерто-Ріко. В 1848 році Сполучені Штати Америки відвоювали у Мексики велику територію від Техасу до Каліфорнії, а в 1898 році приєднали до себе Кубу і Пуерто-Ріко. І хоч цей острів належить США вже понад століття, 98% його населення спілкується іспанською, а 52% не знають англійської взагалі. Спроба нав'язати англійську мову на території Пуерто-Ріко і запровадити навчання в школі лише англійською закінчилась невдачею. В 1902 році острів став офіційно двомовним, але цей закон не мав нічого спільного з дотриманням прав на мову, основною метою такої політики була американізація іспаномовного населення. Однак, для Пуерто-Ріко мовне питання було поштовхом до політичної боротьби, а сама мова стала символом боротьби за незалежність і культурний плюралізм. Слід наголосити, що Закон про право на голосування 1964 р. та поправка 1970 р. до цього закону були насамперед адресовані іспаномовним американцям південного заходу країни і забороняли штатам використовувати рівень знання англійської мови як критерій відмови громадянам у їх правах. Поправка 1975 р. до Закону про право на голосування вимагала: на територіях, де понад 5% населення належить до однієї мовної групи, та якщо рівень знання англійської – нижчий середнього, забезпечити матеріал при голосуванні двома мовами.

На протипагу руху «Тільки англійська» в середині 1980-х рр. сформувалась опозиція «Англійська плюс», що відстоює права етнічних меншин, виступає проти расизму і ксенофобії та захищає багатокультурність і багатомовність Сполучених Штатів. Цей рух підтримують фахівці сфери мовної освіти і захисники національних меншин. Деякі штати, як, наприклад, Нью-Мексико, Орегон, Род-Айленд і Вашингтон, вже прийняли закони, проекти яких були запропоновані рухом «Англійська плюс». Представники бізнесових кіл штату Флорида також підтримують двомовне навчання в школі, наголошуючи на тому, що знання мов приносить прибутки у сфері бізнесу. Американський науковець, професор і лінгвіст Стефен Крашен спростовує хибне, на його думку, припущення, що Сполучені Штати Америки – єдина держава, яка пропонує двомовну освіту дітям етнічних меншин, зазначаючи, що білінгвізм є типовою рисою для більшості країн світу [11]. Останнім часом американські науковці, такі як Джеймс Кроуфорд, Карлос Овандо, Кенні Ха-

кута, Стефен Крашен та інші, що займаються аналізом проблем і перспектив сфери освіти, наголошують на національних і міжнародних дослідженнях, які доводять, що якісні білінгвальні програми суттєво сприяють підвищенню рівня загальної академічної успішності учнів [8].

Висновки. Отже, Сполучені Штати Америки дотримуються норм одномовності. Основними показниками цього є: постійний наголос на необхідності висловлюватися і спілкуватися англійською мовою, низький рівень значущості мов іммігрантів, низькі критерії очікування рівня освіченості у другій та іноземній мовах.

Визначальною ознакою мовної політики США є прагматичне ставлення до соціокультурної ролі мови, яка розглядається як інструмент спілкування, шляхом якого досягаються політичні, економічні та соціальні цілі. Прагматичний підхід дає можливість нівелювати штучну напругу та політизацію мовного питання. Останні наукові дослідження доводять суттєвий позитивний вплив білінгвальних освітніх програм на загальну академічну успішність учнів Сполучених Штатів.

Перспективи подальших розвідок. До перспективних питань, які варто детальніше дослідити з метою впровадження в освітню систему України позитивного американського досвіду, відносимо зміст, форми і методи білінгвального та іншомовного навчання у школах і вищих навчальних закладах.

Література:

1. Грицяк Д. І. Державна мовна політика Сполучених Штатів Америки: особливості формування та сучасний стан / Д. І. Грицяк // Держава і право: Збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки. Вип. 52. – К. : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2011. – С. 722–727.
2. Baker C., Jones S. P. Encyclopedia of bilingualism and bilingual education / C. Baker, S. P. Jones. – Clevedon, England : Multilingual Matters, 1998. – 758 p.
3. Baron D. The English-only question: An official language for Americans? / D. Baron. – New Haven, CT : Yale University Press, 1990. – 226 p.
4. Chomsky N. Language and Responsibility / N. Chomsky. – Brighton : Harvester Press, 1979. – 212 p.
5. Crawford J. Bilingual education: History, politics, theory and practice (4th ed.) / J. Crawford. – Los Angeles : Bilingual Education Services, 1999. – 204 p.
6. Crawford J. Hold your tongue: Bilingualism and the politics of “English Only” / J. Crawford. – Reading, MA : Addison-Wesley, 1992. – 324 p.
7. Crawford J. Language Legislation in the USA [Електронний ресурс] / J. Crawford. – Режим доступу: <http://www.languagepolicy.net/archives/langleg.htm>
8. Cummins J. Beyond adversarial discourse: Searching for common ground in the education of bilingual students / J. Cummins // The Politics of multiculturalism and bilingual education: Students and teachers caught in the cross fire. – Boston : McGraw-Hill, 2000. – P. 126–147.
9. Heath S. B. A national language academy? Debate in the new nation / S. B. Heath // International Journal of the Sociology of Language. – Berlin : Mouton De Gruyter. – 1976. – № 11. – P. 9–43.
10. Kloss H. The American bilingual tradition / H. Kloss. – Washington, DC : Center for Applied Linguistics and Delta Systems, 1998. – 463 p.
11. Krashen S. D. Condemned without a trial: Bogus arguments against bilingual education / S. D. Krashen. – Portsmouth, NH : Heinemann, 1999. – 110 p.
12. Language Loyalties: A Source Book on the Official English Controversy [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.languagepolicy.net/books/LL.html>
13. Linton A. Language Politics and Policy in the United States: Implications for the Immigration Debate / A. Linton. – University of California, San Diego : The Center for Comparative Immigration Studies, 2006. – 31 p.
14. Lyons J. J. Legal responsibilities of education agencies serving national origin language-minority students (2nd ed.) / J. J. Lyons. – Washington, DC : Mid-Atlantic Equity Center, 1992. – 37 p.
15. Molesky J. Understanding the American linguistic mosaic: A historical overview of language maintenance and language shift / J. Molesky // Language diversity: Problems or resources? – Cambridge, MA : Newbury House, 1988. – P. 29–68.
16. Ovando C. J. Bilingual Education in the United States: Historical Development and Current Issues / C. J. Ovando. – Arizona State University : Bilingual Research Journal, 2003. – № 27. – P. 1–24.

17. Ovando C. J., Collier V. P., Combs M. C. Bilingual and ESL classrooms: Teaching in multicultural contexts (3rd ed.) / C. J. Ovando, V. P. Collier, M. C. Combs. – Boston : McGraw-Hill, 2003. – 511 p.

18. Teitelbaum H., Hiller R. J. Bilingual education: The legal mandate / H. Teitelbaum, R. J. Hiller. – Harvard Educational Review, 1977. – P. 138–170.

19. Wright S. The Civil Rights Act of 1964: Landmark Antidiscrimination Legislation / S. Wright. – The Rosen Publishing Group, 2005. – 46 p.

У статті розглядаються історичні умови формування державної мовної політики США і її вплив на мовну ситуацію і мовну освіту в державі, проаналізована роль англійської мови в американському суспільстві, розглянуті основні освітні нормативно-правові документи. Зроблено огляд громадських рухів і судових справ, які вплинули на розвиток двомовної освіти у Сполучених Штатах.

Ключові слова: мовна політика; полікультурність; етнічні меншини; нормативно-правові документи; білінгвальна освіта.

Подольанская Н. О. Исторические условия формирования государственной языковой политики США и ее влияние на развитие языкового образования.

В статье рассматриваются исторические условия формирования государственной языковой политики США и ее влияние на языковую ситуацию и языковое образование в государстве, проанализирована роль английского языка в американском обществе. Акцентируется внимание на рассмотрении основных образовательных нормативно-правовых документах. Сделан обзор общественных движений и судебных дел, которые повлияли на развитие билингвального образования в США.

Ключевые слова: языковая политика; поликультурность; этнические меньшинства; нормативно-правовые документы; билингвальное образование.

Podolyanska N. O. Historical Conditions of the US Language Policy Elaboration and its Influence on the Development of Language Education.

The article focuses on the examining historical conditions of the development of Language Policy in the USA and its influence on the language situation and language education in the country. The author observes the role of the English language in American society. An emphasis is made on the analysis of the main education normative legal documents. The author reviews social movements and legal cases which influenced the development of bilingual education in the USA.

Keywords: language policy; multiculturalism; ethnic minorities; normative legal documents; bilingual education.

*Рецензент: доктор педагогічних наук, професор,
член-кореспондент НАПН України А. І. Кузьмінський*